

Në lidhje me fushatën e ndërgjegjësimit, një kosto e përafërt e llogaritet të jetë **2,400 euro** në vit, ku komuna duhet të: i) parashikojë anagazhimin e asistencës së jashtme për hartimin e tre programeve (informim, promovim dhe rregullator) për një periudhë kohore 30 ditë pune; ii) realizimin e këtyre programeve gjatë gjithë vitit kalendarik, duke angazhuar 2 persona staf, të cilët duhet të dedikojnë 5 ditë pune në muaj për realizimin e secilit program.

Në tabelën më poshtë përmbledhen këto kosto sipas afatave kohore të prioriteteve:

Kosto 6.1	Konsolidimi dhe shtrirja e shërbimit	
Aktiviteti	Kosto (euro)	Koha e zbatimit
Konsolidimi i strukturës brenda komunës (ngritja e Sektorit për menaxhimin e mbeturinave)	17,000 €	2020
Ngritja e kapaciteteve brenda komunës (module trajnimi)	7,200 €	2020-2021
Fushatë ndërgjegjësimi	2,400 €	2021
Kosto totale	26,600 €	

Tabela 8 Përmbledhja e kostove për konsolidimi i strukturës brenda komunës për sistemin e menaxhimit të mbeturinave

[Burimi: zhvilluar nga autori]

6.2 Aktivitetet kryesore për të përmbushur objektivin II të planit

Objektivi i dytë i planit lidhet me konsolidimin e shërbimit në zonat ku ofrohet dhe zgjerimi i shërbimit në zonat ku aktualisht nuk ofrohet shërbim (në masën 100%) gjatë periudhës 5 vjeçare të planit (2020-2024). Aktualisht 10 fshatra të komunës nuk kanë fare shërbim të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave, dhe në total në të gjithë territorin e komunës 50% e klientëve nuk janë në sistem dhe nuk mbulohen me shërbim. Dy mënyrat për të matur realizimin e këtij objektiivi lidhen me sasinë e mbeturinave të gjeneruara kundrejt atyre të grumbulluara, ose me numrin e klientëve të shërbyer kundrejt totalit të tyre:

- A. Përqindja e sasisë së mbeturinave të grumbulluara kundrejt sasisë totale të mbeturinave të prodhuara.

$$Obj. 2 = \frac{\text{Sasia e mbet. te grumbulluara} \left(\frac{ton}{vit}\right)}{\text{Sasia e mbet. te prodhuara} \left(\frac{ton}{vit}\right)} \times 100$$

- B. Përqindja e nr. të klientëve të shërbyer kundrejt nr. të përgjithshëm të klientëve.

$$Obj. 2 = \frac{\text{Nr i klienteve te shërbyer}}{\text{Nr e te gjithë klienteve}} \times 100$$

Aktualisht në Komunën e Vitisë, nga 7,520 klientë (amviseri, biznese dhe institucione), 3,404 janë në sistem dhe marrin shërbim të grumbullimit dhe transportit të mbeturinave, ose 45% e klientëve.

Aktivitetet konkrete që propozohen për këtë skenar kanë të bëjnë me një sërë masash për të zgjeruar shërbimin aty ku nuk ofrohet, dhe konsolidimin e tij në zonat ku ofrohet shërbimi.

6.2.1 Zgjerimi i shërbimit të ofruar në amvisëritë të cilat nuk mundësoheshin me shërbim

Veprimet konkrete që do të kryejë komuna në këtë rast janë:

- a. Analizimi i mundësive dhe mjeteve financiare të nevojshme që i nevojiten kompanisë për të zgjeruar shërbimin kundrejt të ardhurave që do të gjeneronin.
- b. Analizimi i klientëve dhe efektivitetit (propabilitetit) në mbledhjen e të ardhurave në zonat ku do të zgjerohet shërbimi.
- c. Bazuar mbi rezultatet e dy studimeve të mësipërme, komuna orienton kompaninë dhe bashkëpunon me të se ku do të zgjerohet shërbimi sipas një kalendari të planifikuar (harton kalendarët dhe strategjitë e ndërhyrjes). Ky mund të jetë rasti ku komuna mund të krijojë terren për të kërkuar nga Kompania që t'i rrisë kapacitetet njerzore dhe mekanike nëse shihet si e nevojshme
- d. Përcaktimi i numrit të konteinerëve, koshave, shportave, tipi dhe kapaciteti i tyre, numri i makinave, kapaciteti, tipi i tyre dhe puntorëve shtesë që nevojiten.

Bazuar në të dhënat e Komunës dhe Kompanisë 9 fshatra në territorin e komunës aktualisht janë pa shërbim. Komuna parashikon që gjatë 5 vjeçarit në vazhdim, të shtrijë shërbimin në këto fshatra plotësisht deri në fillim të vitit 2024. Ky zgjerim shërbimi do të konsistojë në një fushatë masive për futjen në sistem të klientëve që ende nuk janë në sistem si dhe zhvillimin e fushatave për vetëdijësimin e komunitetit për të paguar tarifën e shërbimit.

Bazuar në këtë objektiv Komuna ka parashikuar një sërë masash konkrete në lidhje me zgjerimin e shërbimit, për të cilat është përcaktuar edhe buxheti përkatës:

- Komuna parashikon riorganizimin e pikave të grumbullimit të mbeturinave në zonën urbane, bazuar në udhëzimet kombëtare dhe lokale. Ndonëse sipas komunës komuniteti është përgjegjës vetë në lidhje me mënyrën se si ai i grumbullon mbeturinat në banesën e tij, për komunën ka interes që ky shërbim të jetë i rregulluar dhe sa më i qëndrueshëm. Për këtë arsye, komuna kërkon që të shtrijë shërbimin në të gjithë territorin e saj, duke përfshirë në sistem të gjithë klientët që operojnë në territorin e saj. Aktualisht komuna do të shtrijë shërbimin në 4,116 amvisëri dhe në 485 biznese, të cilat nuk janë në sistem. Nisur nga mënyra e organizimit të shërbimit në komunë, për të siguruar qëndrueshmëri të shërbimit dhe cilësi sa më të lartë, komuna do të duhet të shpërndajë shporta 120 litra amviserive që nuk janë në sistem, si dhe të mundësojë konteneirë 1.1 m³ për bizneset që do të hyjnë në sistem. Konkretisht më poshtë shpjegohet se si komuna do të kryejë këtë process:

Shtrirja e shërbimit në amvisëri:

- Në këtë kuadër komuna duhet të prioritarizojë shtrirjen e shërbimit në ato fshatra, ku aktualisht ofrohet shërbimi, por jo në të gjitha amvisëritë e zonës, dhe më pas ta shtrijë në fshatrat ku aktualisht nuk ka shërbim. Komuna mund të zgjedhë që investimin, të cilin mund ta kryejë vetë, ose me donatorë⁶, për këta klientë ta ndajë në katër faza, gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit:

⁶ Komuniteti mund të zgjedhë që investimin ta kryejë vetë dhe të jetë pjesë e sistemit

- Shtrirja e shërbimit në 1,000 amviseri në fshtatrat në të cilat shërbimi kryhet 2020-2021
- Shtrirja e shërbimit në 1,000 amviseri në fshtatrat në të cilat shërbimi kryhet 2021-2022
- Shtrirja e shërbimit në 1,000 amviseri në fshtatrat të cilat aktualisht nuk kanë shërbim 2022 -2023
- Shtrirja e shërbimit në 1,116 amviseritë e mbetura në territorin e Komunë së Vitisë 2023-2024

Në skemat mëposhtë jepen kostot e investimit që potenciaisht komuna, kompania, donatorët apo vetë komuniteti duhet të alokojë për të përmbushur objektivin për shtrirje e shërbimit me infrastrukturë grumbulluese me kontenierë 240 litra:

Figura 18 Shporta 120 litra
[Burimi: faqe interneti]

Rasti I

Amvisëri me shërbim: 3,404	Amvisëri me shërbim në të ardhmen: 4,404	Nevoja totale për shporta 120litra: 1,000 shporta
Kosto mesatare e një shporte 120litra		25euro/copa
Kosto totale e investimit për amviseritë që janë në sistem $25\text{euro/copa} \times 1,000 = 25,000 \text{ euro}$		

Rasti II

Amvisëri me shërbim: 4,404	Amvisëri me shërbim në të ardhmen: 5,404	Nevoja totale për shporta 120 litra: 1,000 shporta
Kosto mesatare e një shporte 120 litra		25euro/copa
Kosto totale e investimit për amviseritë që janë në sistem $25\text{euro/copa} \times 1,000 = 25,000 \text{ euro}$		

Rasti III

Amvisëri me shërbim të pajisur me shporta: 5,404	Amvisëri me shërbim në të ardhmen: 6,404 amvisëri	Nevoja totale për shporta 120 litra: 1,000 shporta
Kosto mesatare e një shporte 120 litra		25euro/copa
Kosto totale e investimit për amviseritë që janë në sistem $25\text{euro/copa} \times 1,000 = 25,000 \text{ euro}$		

Rasti IV

Amvisëri me shërbim të pajisur me shporta: 6,404	Amvisëri me shërbim në të ardhmen: 7,520 amvisëri	Nevoja totale për shporta 120 litra: 1,116 shporta
Kosto mesatare e një shporte 120 litra		25euro/copa
Kosto totale e investimit për amviseritë që janë në sistem $25\text{euro/copa} \times 1,116 = 27,900 \text{ euro}$		

Shtrirja e shërbimit në biznese dhe institucione:

Ndërkohë 485 biznese në komunë nuk janë në sistem dhe nuk marrin shërbim. Në kuadër të objektivit për të shtrirë shërbimin në të gjithë territorin e saj dhe për të futur në sistem edhe këto biznese, komuna duhet të mundësojë pajisjen me kontenierë 1.1 m³, siç aplikohet edhe në bizneset që aktualisht janë në sistem. Potencialisht komuna, kompania ose me fonde të donatorëve duhet të

bëjë një investim për të paktën 485 kontenierë 1.1 m^3 , për të ofruar shërbimin në këto biznese dhe institucione që do të hyjnë në shërbim për periudhën 2020 - 2023

Biznese me shërbim të pajisur me kontenier 1.1 m^3 : 315	Biznese me shërbim në të ardhmen: 800 amvisëri	Nevoja totale për kontenierë 1.1 m^3 : 485 konteneirë
Kosto mesatare e një kontenieri 1.1 m^3		300 euro/copa
Kosto totale e investimit për amviseritë që janë në sistem $300 \text{ euro/copa} \times 485 = 145,500 \text{ euro}$		

6.2.2 Konsolidimi i shërbimit të ofruar, në zonat ku aktualisht ai afrohet. Veprimet konkrete në këtë rast do të jenë:

- Analizimi i kohës së nevojshme për grumbullim dhe transportin e mbeturinave.
- Analizimi i distancave të përshkruara dhe ri-modelimi i intenerarëve dhe optimizimi i rrugës së transportit (kontenier – deponi).
- Standartizimi i shërbimit (grumbullim derë më derë me konteinerë 240 litra; dhe grumbullimi kolektiv me konteinerë 1.1 m^3). Përmirësime në infrastrukturën e pikave të grumbullimit (konteinerë të rinj/riparuar, shporta individuale, bazamente për mbajtjen e konteinerë ve, makina të reja... etj).

Ndonëse Komuna e Vitisë e ofron shërbimin në 3,404 amvisëri, këto amviseri nuk janë të pajisura me shporta, dhe grumbullimine mbeturinave në ambjentet e tyre e bëjnë sipas mënyrës së tyre. Komuna ka si objektiv konsolidimin e shërbimit në këto zona, duke ofruar një infrastrukturë sa më bashkëkohore dhe të qëndrueshme. Për këtë arsye komuna, në sajë të fondeve të saja, të kompanisë, donatorëve të ndryshëm, apo edhe vetë investimeve që mund të bëjë komuniteti, do të duhet të bëjë një investim, për të pajisur këto klientë me infrastrukturën grumbulluese të mbeturinave. Në skemën më poshtë jepet një llogaritje e kostos potenciale investimi për mbulimin me infrastrukturë, për grumbullimin e mbeturinave në amviseritë që janë në sistem në Komunën e Vitisë për periudhën 2021-2024. Komuna mund të zgjedhë që këtë investim ta bëjë në vitin e fundit të zbatimit të planit, duke prioritarizuar investimet në ato amviseri të cilat nuk janë në sistem, dhe më pas të zgjedhë investimin në këto zona që janë në sistem:

Amvisëri me shërbim por pa shporta: 3,404	Amvisëri me shërbim në të ardhmen me shporta: 3,404	Nevoja totale për shporta 120 litra: 3,404 shporta
Kosto mesatare e një shporte 120 litra		25euro/copa
Kosto totale e investimit për amviseritë që janë në sistem 25euro/copa x 3,404 =85,100 euro		

Në tabelën më poshtë përmbledhen këto kosto sipas afatave kohore të prioriteteve:

Kosto 6.2	Konsolidimi dhe shtrirja e shërbimit	
	Kosto (euro)	Koha e zbatimit
Raundi I: Futja në sistem e 1000 amviserivë të reja (shporta 240 litra)	25,000 €	2020-2021
Raundi II: Fitja në sistem e 1000 amviserive të reja (shporta 240 litra)	25,000 €	2021-2022
Raundi III: Futja në sistem e 1,116 amviserive të reja (shporta 240 litra)	27,900 €	2022-2023
Futja në sistem e 485 bizneseve dhe institucioneve që nuk janë në sistem (konteneir 1.1m ³)	145,500 €	2020-2023
Konsolidimi i shërbimit në amviseritë që janë në sistem (shporta 240 litra)	85,100 €	2021-2024
Kosto totale	305,600 €	

Tabela 9 Përmbledhja e kostove për investimet për konsolidimin dhe zgjerimin e shërbimit
[Burimi: zhvilluar nga autori]

6.3 Aktivitetet kryesore për të përmbushur objektivin III të planit

Ky objektivi ka si qëllim nxitjen e iniciativave për minimizimin e mbeturinave përmes stimulimit të grumbullimit të diferencuar dhe kompostimit individual në familjet rurale. Komuna parashikon që të ulë sasinë e mbeturinave që shkojnë në deponi me 20% deri në fund të vitit **2024**. Bazuar në numrin e popullsisë, shtimit natyror të popullsisë 1.2%, normës së gjenerimit të mbeturinave (0.6 kg/banorë/ditë), dhe përqindjet e fraksioneve të rrymës së mbeturinave, në tabelën më poshtë është bërë një llogaritje e sasisë së mbeturinave që komuna mund të largojë nga rryma e përgjithshme gjatë periudhës 2020-2024, në zona të caktuara, kryesisht në qytetin e Vitisë për riciklimin, dhe në fshatra për kompostimin e mbeturinave organike. Komuna në varësi të prioriteteve të saja, mund të zgjedhë që këtë objektivi ta fillojë ta zbatojë në vitet e fundit të planit, pasi kërkon një shtrirje dhe konsolidim të shërbimit në territorin e saj, përsa kohë vetëm 50% e klientëve

mbulohet me shërbim. Megjithatë, për komunën ka rëndësi të dijë se si do të jëtë projeksioni i minimizimit të mbeturinave deri në fund të vitit 2024, nëse kërkon të plotësojë objektivin për të reduktuar me 20% sasinë e mbeturinave që shkon në deponi:

Viti		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Projeksioni i rritjes së popullsisë (1.2%)	n.r.	46,987	47,551	48,121	48,699	49,283	49,875	50,473
Projeksioni i rritjes së sasisë së mbetjeve (ton) (1.2%)	% sipas rrymave	10,290	10,414	10,539	10,665	10,793	10,923	11,054
% e riciklimit në vit			5%	10%	15%	20%	20%	20%
Organike	42.66%	4,390	4,442	4,496	4,550	4,604	4,660	4,715
Organi për kompostim (ton/vit)			222	450	682	921	932	943
Organike për depozitim (ton në vit)			4,220	4,046	3,867	3,683	3,728	3,772
Të riciklueshme (ton/vit)	37.3%	3,834	3,880	3,927	3,974	4,021	4,070	4,119
Të riciklueshme për riciklim (ton/vit)			194	393	596	804	814	824
Të riciklueshme për depozitim (ton/vit)			3,686	3,534	3,378	3,217	3,256	3,295
Mbeturina të tjera (ton/vit)	15.16%	1,560	1,579	1,598	1,617	1,636	1,656	1,676

Tabela 10 Projeksioni i gjenerimit të mbeturinave dhe minimizimit të tyre gjatë 5 viteve të ardhshme
[Burimi: zhvilluar nga autori]

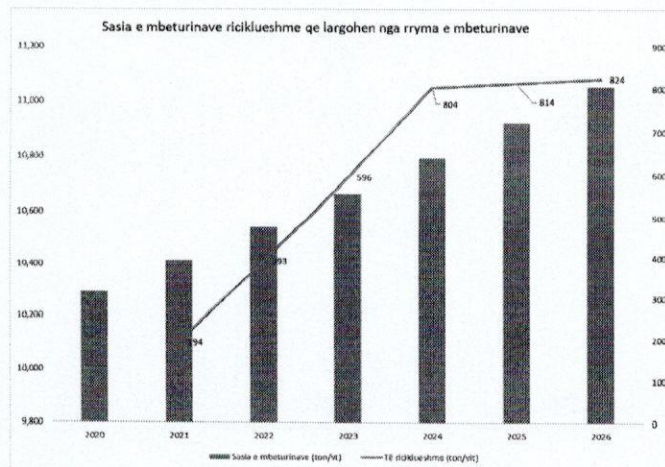

Figura 19 Sasia e mbeturinave të riciklueshme që parashikohet të largohet nga rryma e mbeturinave
[Burimi: zhvilluar nga autori]

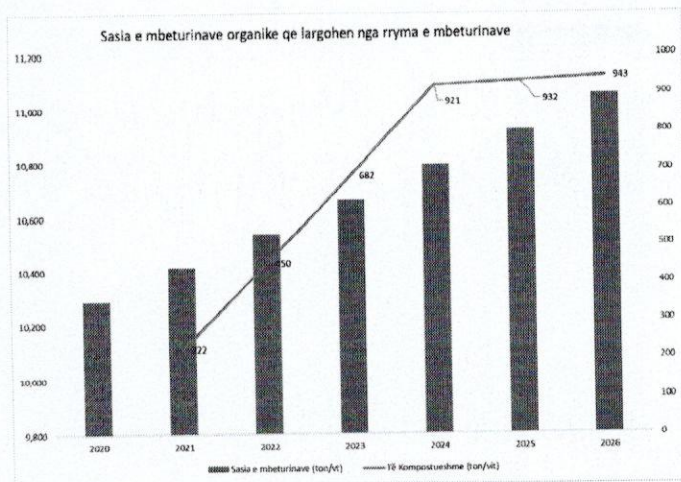

Figura 20 Sasia e mbeturinave organike që parashikohet të largohet nga rryma e mbeturinave
[Burimi: zhvilluar nga autori]

Komuna duhet të përcaktojë grupin e saj të punës, i cili do të jetë përgjegjës për: i) Hartimin dhe zhvillimin e planit të veprimit për skenarët e minimizimit të mbeturinave, si riciklimi dhe kompostimi; ii) Hartimin e fushatave vetëdijësuese/programe edukimi/informimi. Konkretisht Komuna duhet të fokusohet në dy drejtime në lidhje me zbatimin e këtij objekti: i) Hartimi i projekteve pilote për minimizimin e mbeturinave; ii) Hartimi i programit të minimizimit të mbeturinave.

6.3.1 Hartimi i projekteve pilote për minimizimin e mbeturinave

- Kompostimi individual tek amviseritë në zonën ku shërbimi jepet derë më derë. Projektet pilot për minimizimin e mbeturinave, për Komunën e Vitisë më të preferuarat janë ato që lidhen me kompostimin e fraksioneve organike të mbeturinave sesa riciklimi i mbeturinave (plastika, qelqi, letra, alumini) në njësitë familjare.*

Më konkretisht për komunën propozohet: i) Përcaktimi i zonave (të paktën 3 - 5 fshatra/zona periferike) ku do të aplikohet komposti individual; ii) Hartimi i fushatës së komunikimit dhe konsultimi me banesat ku do të aplikohet kompostimi – vlerësimi i gadishmërisë dhe njohurive të tyre; iii) Hartimi i termave të referencës dhe përgatitja e tenderit për investimet në infrastrukturë (komposterët individualë); iv) Identifikimi i klientëve të interesuar për t'u përfshirë në skemën e kompostimit dhe ndërtimi i një database; v) Hartimi i politikave lehtësuese dhe stimuluese për shtimin e klienteve në skemë.

Figura 21 Komposter për mbeturinat organike
[Burimi: zhvilluar nga autori]

6.3.2 Hartimi i programit të minimizimit të mbeturinave

- b. *Riciklimi – Hartimi i një programi riciklimi për bizneset si supermarketet/qendra tregtare/kafenetë etj.* Komuna duhet të ketë një program konkret në lidhje me subjektet tregtare, të cilët janë të disponueshme të bëhen pjesë e projektit pilot për riciklimin e mbeturinave. Më konkretisht propozohet: i) Caktimi i subjekteve të cilat do të grumbullojnë në mënyrë të diferencuar mbeturinat; ii) Caktimi i rrymave që do të grumbullohen (leter, karton, plastikë, alumin); iii) Analizimi i sasisë dhe ndërtimi i skemës së grumbullimit; iv) Përcaktimi i subjektit që do të bëjë grumbullimin dhe magazinimin e materialeve të riciklueshme; v) Hartimi i një fushate informuese për mënyrën e funksionimit. Këto programe janë pjesë e programit të komunës për vetëdijësimin, ku kostot janë parashikuar në pikën 6.1.5.

Komuna ka parashikuar si objektiv afat mesëm hartimin e një politike, e cila do të përcaktojë infrastrukturën për fillimin e riciklimit. Ky aktivitet parashikohet të fillojë në fillim të vitit 2021 me një buxhet fillestar prej **1,000 euro**.

Në të njëjtën kohë komuna mund të parashikojë fillimin e këtij projekti pilot, në 30 biznese të caktuara, të cilët janë më të predispozuar për të ricikluar fraksione të mbeturinave si letër, karton, plastikë, qelq apo alumin, dhe t'i mundësojë atyre një bashkëpunim me kompaninë, duke i mundësuar nga 1 kontenier 240litra. Kosto e investimit për kontenierë parashikohet të jetë 30x30euro/copa = 900 euro. Ndërkohë nisur nga fakti që aktualisht kompania nuk ka një mjet për grumbullimin e veçantë të këtyre mbeturinave, komuna së bashku me kompaninë duhet të parashikojë edhe blerjen e një mjeti të ri me një vlerë të përafërt **40,000 euro**.

- c. *Riciklimi – hartimi i një programi Drop off system në qytetin e Vitisë.* Këto pika do të shërbejnë si pika grumbullimi, ku bizneset apo njësitë tregtare, të cilët janë të interesuar për riciklimin e mbeturinave, mund t'i sjellin ato në këto pika/qendra. Si fillim rekomandohet që komuna të ngrejë vetëm një qendër në një zonë shumë pranë njësive tregtare për të testuar këtë iniciativë. Më konkretisht propozohet: i) Caktimi i pikave ku do të grumbullohen materialet e riciklueshme të thata/hartimi i projektit për ndërtimin e tyre dhe mënyrën e funksionimit; ii) Caktimi i rrymave që do të grumbullohen (leter, karton, plastikë, alumin); iii) Analizimi i sasisë dhe çmimit për çdo rrymë; iv) Hartimi i një fushate informuese për mënyrën e funksionimit; v) Përcaktimi i subjektit që do të bëjë grumbullimin dhe magazinimin e materialeve të riciklueshme.

Në lidhje me këtë sistem, komuna mund të zgjedhë për ndërtimin e një pike grumbullimi, ku duhet të parashikojë kosto në lidhje me platformën/ndërtesën e pikës së grumbullimit, 3-4 kontenierë për grumbullimin e mbeturinave që vijnë në sistem, peshoren, si dhe kosto administrative që lidhen me punonjësit që do të anagazhohen dhe kosto të konsumit të energjisë etj. Gjithësej ky investim nuk duhet të kalojë një vlerë më shumë se **15,000 euro**.

- d. Pasi të hartohet politika dhe të vihet në funksionim sistemi i riciklimit, Komuna parashikon që të fillojë organizimin dhe mbikqyrjen e procesit të riciklimit dhe ndarjes në burim të mbeturinave, me një kosto fillestare **2,800 euro**.

Në tabelën më poshtë përmbledhet kosto e plotë për Objektivin III:

Kosto 6.3	Minimizimi i mbeturinave	
	Kosto (euro)	Koha e zbatimit
Hartimi i politikës për minimizimin e mbeturinave	1,000 €	Fillon në Janar 2021
Zbatimi i projektit pilot për riciklimin	40,900 €	Fillon në Janar 2021
Ndërtim i sistemit drop off	15,000 €	Fillon në Janar 2022
Procesi i monitorimit të riciklimit	2,800 €	2023-2024
Kosto totale	59,700 €	

Tabela 11 Kosto e investimit për minimizimin e mbeturinave
[Burimi: zhvilluar nga autori]

6.4 Aktivitetet kryesore për të përmbushur objektivin IV të planit

Nisur nga sa u tha me lart dhe evidentimit të situatës ekzistuese në Komunë e Vitisë, niveli i inkasimeve gjatë vitit 2019 ishte pothuajse 100% nga të gjithë konsumatorët që janë në sistemin e inkasimit. Rritja e nivelit të inkasimeve nga tarifat në zonat ku ofrohet shërbimi deri në masën 100% gjatë periudhës 2020 – 2021 është një ndër objektivat, të cilin komuna përpiqet që çdo vit ta zbatojë, duke u fokusuar në *forcimin e kapaciteteve për grumbullimin e tarifës dhe në rritjen e numrit të klientëve që paguajnë tarifën*. Gjithashtu, komuna në sajë të objektivit për të shtrirë shërbimin në zonat ku aktualisht nuk ofrohet, duke futur klientë në sistem, ajo synon që të arrijë një inkasim të tarifës në masën 100% në fund të pesëvjeçarit të planit në vitin 2024. Në lidhje me këtë objektivi propozohen që të zhvillohen veprimet konkrete si mëposhtë:

6.4.1 Forcimi i kapaciteteve për inkasimin e tarifës

- Për çdo zonë kompania/komuna do të krijojë/konsolidojë rregjistrat e përfitueseve të shërbimit, me kontratat ekzistuese, duke i kategorizuar dhe përditësuar ato çdo vit
- Kompania/komuna identifikon dëshirën për të paguar (cilët janë faktorët që i motivojnë ose dekurajojnë për të paguar) nga konsumatorët, duke realizuar fushata me pyetësorë, ose takime individuale me konsumatorët komercialë
- Krijimin e grupeve të këshillimit, të cilët veprojnë në çdo fshat përmes takimeve me komunitetin
- Analizimin e skenarëve për mbulimin e kostos nga të ardhurat e tarifave të mbeturinave, duke marrë në konsideratë grupet e marginalizuara
- Komuna përcakton tarifën për mbeturinat bazuar në koston e plotë të llogaritur të shërbimit në territorin e saj.
- Funksionalizimin i sistemit të faturimit dhe inkasimit në kuadër të Njësisë (Sektorit) për Menaxhimin e Mbeturinave, nën varësi të Drejtorisë për Shërbime Publike – ky është një objektivi që komuna e ka parashikuar ta realizojë deri në fund të vitit të pestë të planit, duke parashikuar një buxhet vjetor prej **10,000 euro**, që do të mundësojë pagesën dhe ambjentet për inkasantët.

6.4.2 Rritja e numrit të klienteve që paguajnë tarifat

- a. Krijimin e një sistemi të qartë procedurash për mbledhjen e tarifave si dhe bërja transparente e tarifave për çdo grup që përfiton shërbimin në mënyrë të personalizuar
- b. Ndërmarrja e fushatave vetëdijësuese për rritjen e inkasimeve
- c. Ndërrimi dhe funksionalizimi i mekanizmit që mundëson faturimin e të gjithë klientëve që marrin shërbimin e grumbullimit dhe largimit të mbeturinave
- d. Përgatitja e një studimi mbi sistemet e grumbullimit të tarifave për amvisëritë, bizneset dhe institucionet (p.sh. komuna mbledh taksat vetë ose përmes agjentëve)
- e. Stimulimi i pagesve të rregullt përmes politikës fiskale lehtësuese
- f. Dizajnimi dhe prezantimi i logos së gjelbër për bizneset që riciklojnë/kompostojnë/që paguajnë rregullisht.

Objektivat e përmendur më lart janë objektiva afatshkurtër dhe afatmesëm, të cilat komuna angazhohet që t'i zbatojë gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit. Ndërkohë gjatë këtyre 5 viteve që komuna do të konsolidojë kapacitetet për llogaritjen e plotë të kostos, grumbullimin e tarifës dhe rritjen numrit e klientëve në sistem, ajo ka krijuar bazën për të kaluar në fazën e hartimit të një politike për mbulimin e kostos dhe startegjinë për vjeljen e tarifës. Konkretisht ajo çfarë duhet të bëjë komuna si pjesë e angazhimit të saj afatgjatë në këto dy drejtime sqarohet më poshtë:

Politika e mbulimit të kostos: 'Mbulimi i kostos përfshin një sistem tarifash dhe taksash, të cilat kanë si qëllim specifikisht të mbulojnë disa ose të gjitha kostot e ofrimit të shërbimit të menaxhimit të mbeturinave nga përdoruesit e këtij shërbimi, në përputhje me principin "ndotësi – paguan". Avantazhet e sistemit të mbulimit të kostos qëndrojnë në faktin se të gjitha kategoritë e klientëve të shërbimit njihen me koston e plotë të tij, janë të përfshirë në mënyrë më të drejtëpërdrejtë me problemet e cilësisë së shërbimit, vlerësojnë peshën që merr pagesa e tarifës së tyre në inkasimin e të ardhurave si dhe mundësitë reale të komunave për t'u ofuar klientëve këtë shërbim. Hartimi i politikave të mbulimit të kostos është përgjegjësi e komunave dhe synon të përcaktojë nivelin e rikuperimit të kostos që duhet të arrihet për një periudhë të caktuar kohore, duke përcaktuar më parë:

- Llogaritjen e kostos së plotë të shërbimit të menaxhimit të mbeturinave komunale
- Planifikimin e buxhetit të komunës mbi këtë kosto
- Përcaktimin e tarifave për kategoritë e ndryshme që përfitojnë shërbimin bazuar mbi nivelin e rikuperimit të kostos të përcaktuar
- Procedurat e zbatimit dhe monitorimit

Ndërkohë që literatura dhe eksperiencia tregojnë shtatë opsionet për objektiva të ndryshme të mbulimit të kostos, komuna duhet të hartojë objektivat e saj të rikuperimit të kostos duke vlerësuar më parë kushtet në të cilat ndodhen (analiza e plotë financiare) si dhe më pas duke u konsultuar në mënyrë të vazhdueshme me ofruesin e shërbimit për të përcaktuar në mënyrë të qartë çfarë do të thotë kosto e plotë e shërbimit.

Në figurën e mëposhtme është paraqitur në një rend progresiv i opsioneve të mbulimit të kostos:

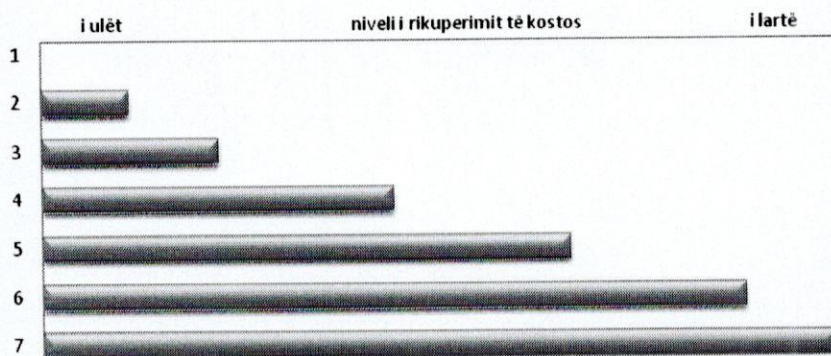
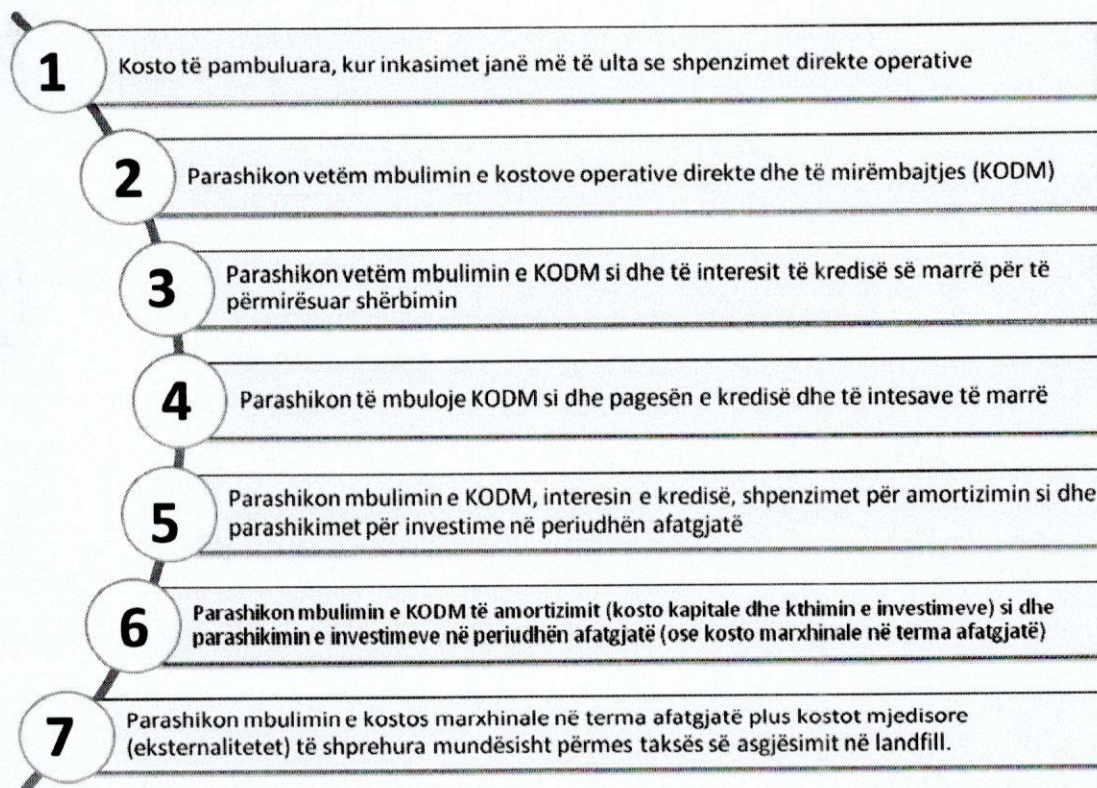

Figura 22 Opsionet e mbulimit të kostos së shërbimit të menaxhimit të integruar të mbeturinave
[Burimi⁷: përshtatur nga autori]

Konkretisht komuna duke analizuar gjendjen e saj mund të kuptojë se në cilat nga këto opsione ajo është aktualisht dhe ku ajo kërkon të shkojë, në sajë të objektivave që ajo do të vendosë:

⁷Éilson D. Éhiteman A. Tormin A. 2001 Strategic Planning Guide for Municipal Solid Éaste management. DFID and Éorld Bank Version 2 March 2001

Figura 23 Përshkrimi i opsioneve të mbulimit të kostos
[Burimi: zhvilluar nga autori]

Megjithatë për të ndërtuar një politikë të qëndrueshme dhe mbi të gjitha të zbatueshme të rikuperimit apo mbulimit të plotë të kostos, komuna ka nevojë për një bashkëpunim me nivelin qendror të politikë bërjes. Kështu në nivelin qendror duhet të zhvillohen standartet e ofrimit të shërbimit për të pasur një kuptim të përbashkët për të gjitha komunat për nivelin e ofrimit të shërbimit. Vetëm në këtë mënyrë mund të kemi procedura të standartizuara për monitorimin e shërbimit si dhe nivele të standartizuara (klasa) të krahasueshme në ofrimin e tij. Gjithashtu duhet të hartohen guidat e reja të përgatitjes së buxhetit sipas “qëndrave të buxhetimit apo të kostos” për elemente të veçantë të shërbimit të mbeturinave (grumbullim, transport, riciklim, programe ndërgjegjësimi etj). Vetëm në këtë mënyrë komuna do të ketë mundësi të njohë koston e plotë të shërbimit që ajo ofron.

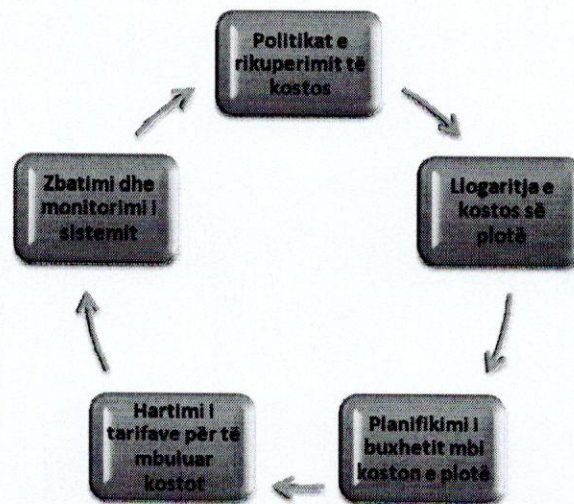

Figura 24 Hapat që duhen ndjekur për të zbatuar politikën e rikuperimit të kostos
[Burimi: zhvilluar nga autori]

Strategjia për vjeljen e tarifave: Bazat për qëndrueshmërinë financiare të shërbimeve të mbeturinave mund të arrihen nëpërmjet sigurimit të shërbimeve efektive dhe me kosto eficiente, si dhe me sigurimin e një sistemi të qëndrueshëm financiar të bazuar në një politikë të drejtë dhe efektive të rikuperimit të kostos. Aspektet financiare janë thelbësore për shërbimet dhe për qëndrueshmërinë. Performanca financiare është e lidhur me përmbushjen e objektivave mbi çështjet financiare dhe matet nëpërmjet disa treguesve financiarë që shqyrtohen përmes pyetjeve të mëposhtme:

- *Sa i mbulon buxheti vjetor shpenzimet që rezultojnë nga nevojat (përkatësisht kostot kapitale, kostot operative, apo kostot e amortizimit)?*
- *Sa të ndryshme janë tarifat e miratuara në krahasim me ato që janë parashikuar në procesin e planifikimit?*
- *Sa inkasohet dhe sa është pjesa e të hyrave nga shuma e faturuar?*
- *Sa nga buxheti në përqindje mbulohet prej të hyrave?*

- Cili është raporti i mbulimit të shpenzimeve nga tarifat e mbeturinave dhe të hyrave specifike komunale?
- Sa të gatshëm janë konsumatorët (amvisëritë, bizneset etj.) për të paguar për një shërbim më të mirë?

Në figurën e mëposhtme paraqitet në mënyrë të detajuar strategjia për mënyrën e vjeljes së tarifave që Komuna Vitisë mund të zbatojë:

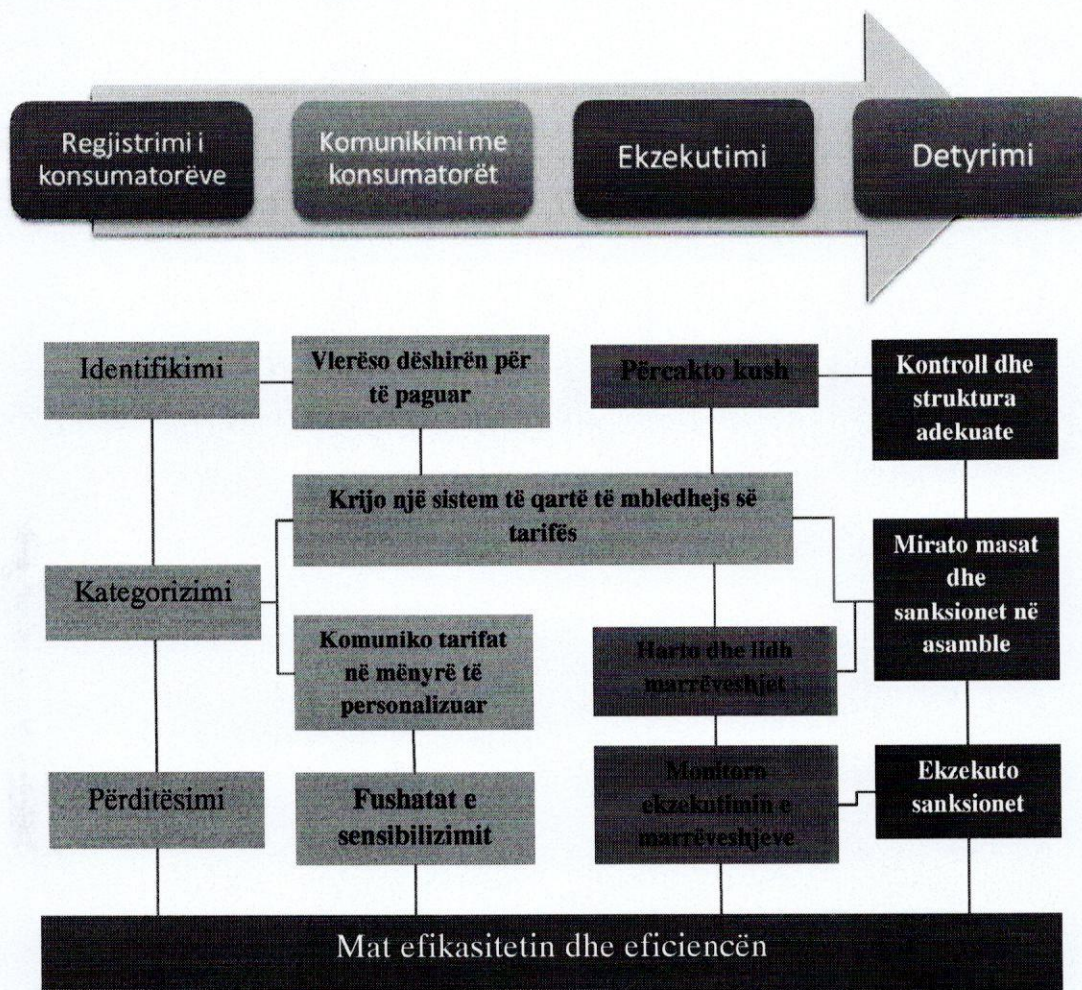

Figura 25 Strategjia për vjeljen e tarifave
[Burimi: zhvilluar nga autori]

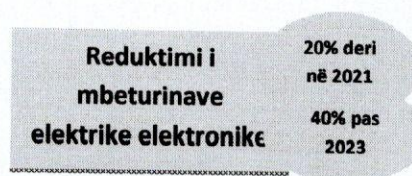
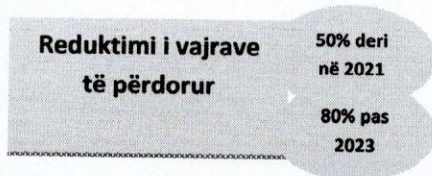
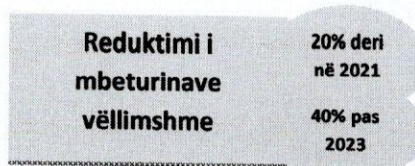
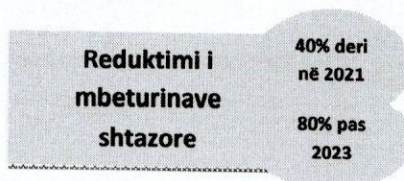
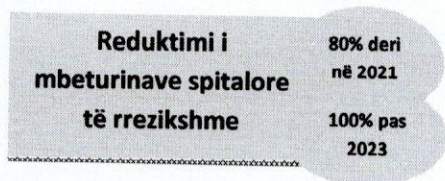
- *Rregjistrimi i konsumatorëve*, që është edhe hapi i parë, përfshin identifikimin e të gjitha subjekteve që përfitojnë shërbimin e menaxhimit të mbeturinave, kategorizimin e tyre sipas karakteristikave (tipi, madhësia, natyra e mbeturinave që gjenerojnë, sasia, etj.) duke synuar ngritjen dhe mirëmbajtjen e një sistemi të përditësuar të dhënash brenda kufijve të komunës. Ky sistem duhet të kontrollohet rregullisht të paktën *një herë në vit* për të reflektuar të gjitha lëvizjet e popullsisë si dhe regjistrimin e të gjitha bizneseve të reja.
- *Komunikimi me konsumatorët* që përfitojnë shërbimin është një moment tjetër shumë i rëndësishëm në ndërtimin e një sistemi efikas në vjeljen e tarifave. Ky hap synon diferencimin e tarifave për konsumatorët e ndryshëm të shërbimit të menaxhimit të mbeturinave si dhe lidhja e

tarifës me nivelin e cilësisë të shërbimit. Marrja e opinionit qytetar përmes pyetësorëve në lidhje me cilësinë e shërbimit të ofruar synon jo vetëm evidentimin e problemeve, por ka për qëllim edhe matjen e dëshirës dhe mundësive për të paguar duke kontribuar në krijimin e një sistemi të qartë procedurash për hartimin dhe vjeljen e tarifave. Një pikë tjetër e rëndësishme përsa i përket komunikimit me konsumatorët është bërja transparente e tarifave përmes kanaleve të ndryshme të komunikimit (media e shkruar dhe vizive, ëeb site etj).

- Pjesa më e madhe e autoriteteve vendore e kryejnë vetë procesin e *vjeljes së tarifave* nëpërmjet zyrave të tyre vendore të taksave apo drejtorisë vendore të taksave dhe tarifave. Ndonjëherë tarifat e mbeturinave vendosen së bashku me tarifat e tjera vendore (të tilla si fatura e furnizimit me ujë) apo taksa të tjera vendore (tatimi mbi pronën) brenda së njëjtës fature. Megjithatë komuna mund të caktojë përgjegjësinë e mbledhjes së tarifave një agjenti të jashtëm publik ose privat. Në këtë rast është shumë e rëndësishme hartimi i marëveshjeve dhe monitorimi i tyre. Si shërbime publike bazë, për të aplikuar një faturim të kombinuar mund të jenë: për shembull: energjia elektrike, telefonia, ose ujësjellësi. Faturat e dërguara tek konsumatori përfshijnë dy vija buxhetore detyrimi për të paguar, një për shërbimin e infrastrukturës të ofruar nga shoqëria e shërbimeve “bazë” dhe zëri tjetër për tarifën e mbeturinave. Për të siguruar qëndrueshmërinë e sistemit është e rëndësishme që të hartohen edhe disa mekanizma të rëndësishëm, duke filluar me mjetet e njoftimit për t’i bërë konsumatorët më të vetëdijshëm për përgjegjësinë ose detyrimin për të paguar, deri në aplikimin e mjeteve të zbatimit të tilla si sanksionet, gjokat, etj.
- Hapi i fundit, por jo më pak i rëndësishëm është edhe *detyrimi* i cili përfshin ngritjen e një sistemi me struktura adekuate kontrolli, të cilat do të hartojnë masat dhe sanksionet në rastet e mospagimit. Krijimi i strukturave të tilla me detyra dhe përgjegjësi të qarta duhet të jetë subjekt i çdo plani vendor për menaxhimin e mbeturinave. Të gjitha masat dhe sanksionet duhet të hartohen në përputhje me legjislacionin nacional dhe politikat lokale të menaxhimit të mbeturinave. Gjithësesi shumë e rëndësishme për ekzekutimin efikas është që këto masa dhe sanksione të miratohen me Vendimin e Asamblesë Komunale dhe t’i komunikohen të gjithë konsumatorëve të shërbimit përmes kanaleve të ndryshme të komunikimit. Komuna duhet të ndër marrë një fushatë të fuqishme sensibilizimi për të gjithë konsumatorët, veçanërisht për banorët, duke reklamuar shërbimin e grumbullimit të mbeturinave, rregullat dhe përgjegjësitë.

6.5 Aktivitetet kryesore për të përmbushur objektivin V të planit

Objektivi 5 ka të bëjë me ***“Grumbullimi i ndarë i fraksioneve të ndryshme të mbeturinave, duke evituar hedhjen e tyre në konteinerët e mbeturinave komunale”***. Në konteinerët e mbeturinave komunale nuk lejohet që të hidhen fraksione të mbeturinave të tjera, si ato spitalore, inerte, mbeturina shtazore, vëllimshme, mbeturina nga vajrat e përdorur, mbeturina nga pajisjet elektrike dhe elektronike. Nisur nga ky fakt, komuna ndonëse nuk është përgjegjëse e drejtëpërdrejtë për menaxhimin e këtyre fraksioneve të mbeturinave, duhet të mundësojë instrumenta për grumbullimin e ndarë të këtyre fraksioneve për të evituar hedhjen e tyre në konteinerët e mbeturinave komunale/deponi. Përgjatë 5 vjeçarit të hartimit të planit përcaktohen objektivat e mëposhtëm për grumbullimin e ndarë të mbeturinave spitalore të rrezikshme:

Veprimet konkrete që duhet të kryejë komuna janë:

6.5.1 Menaxhimi i mbeturinave medicinale

- Përcaktimi i sasive të prodhuara të mbeturinave të rrezikshme medicinale
- Caktimi i protokolleve për grumbullimin, magazinimin dhe transportin e sigurt të tyre
- Furnizimi me infrastrukturën e nevojshme për grumbullimin e ndarë të mbeturinës medicinale në klinikat dhe Qendrat e Mjekësisë Familjare
- Identifikimi i mundësisë për asgjësimin në nivel rajonal ose brenda hapësirave të QKMF-së.

6.5.2 Menaxhimi i mbeturinave inerte (Prioritet)

- Formulimi dhe publikimi i një fushate vetëdijësimi për mbeturinat inerte
- Zbatimi i legjislacionit dhe përgjegjësisë së zgjeruar të prodhuesit
- Vendosja e protokolleve të veçanta për grumbullimin dhe transportin për gjeneruesit e mbeturinave inerte
- Hartimi i një rregulloreje të veçantë për këtë lloj mbeturine (roli detyrat përgjegjësitë, protokollet e grumbullimit, transportit dhe asgjësimi)
- Caktimi i një pike në rajon për depozitimin dhe asgjësimin e kësaj mbeturine
- Kushtëzimet në lejen e ndërtimit.

6.5.3 Menaxhimi i mbeturinave të vëllimshme, elektrike/elektronike, vajrave të përdorura

- Caktimi i pikave për grumbullimin e këtyre llojeve të mbeturinave (ku çdo prodhues i sjell vetë mbeturinat që prodhon)
- Hapja pranë këtyre pikave të dyqaneve të dorës së dytë (riparim dhe ripërdorim i mbeturinave vëllimshme dhe elektronike)

- c. Simulimi i bizneseve dhe lidhja e marrëveshjeve me to për grumbullimin e rymave të vecanta siç mund të jenë (bateritë, vajrat e përdorura, makinat në fund të jetës së tyre)
- d. Mundësia e asgjësimit të mbeturinave shtazore në nivel rajonal/furnizimi i prodhuesëve me konteinerë të veçantë dhe përcaktimi i masave për transportin dhe asgjësimin e kësaj rryme
- e. Hartimi i rregulloreve të veçanta për menaxhimin e çdo rryme (rol i detyrat përgjegjësitë, protokollet e grumbullimit, transportit dhe asgjësimit).

6.6 Aktivitetet kryesore për të përmbushur objektivin VI të planit

Sipas programit të hartuar nga komuna në bashkëpunim me GIZ, të 35 deponitë ilegale të evidentuara në territorin e komunës do të pastrohen brenda vitit 2020. Veprimet konkrete që komuna ka parashikuar në lidhje me mbylljen e deponive ilegale janë si më poshtë:

- a. Vlerësimi i terrenit dhe përcaktimi i buxhetit për pastrimin e deponive ilegale - **16,000 euro**
- b. Në sajë të bashkëpunimit me Kompaninë "Eco-Higjena sh.p.k Gjilan, Njësia Operative Viti" do të bëhet largimi i vazhdueshëm i deponive, duke edukuar komunitetin për të mos hedhur mbeturinat në këto zona;
- c. Fillimi i një fushate vetëdijësimi, duke vendosur mbishkrime si "Ndalohej hudhja e mbeturinave", si dhe takime me banorët që jetojnë afër deponive ilegale.

Ndonëse komuna në bashkëpunim me kompaninë regjionale do të zbatojë planin për mbylljen e deponive aktuale, është shumë e rëndësishme që ajo të hartojë protokolle për të siguruar mospërsëritjen e këtyre pikave ilegale në të ardhmen. Këto protokolle do të konsistojnë në masat e mëposhtme:

1. Sigurimi i deponive duke i rrethuar me gardh pas pastrimit të tyre, për të eviduar rikrijimin e tyre
2. Pas pastrimit të tyre dhe rrethimit me gardh, komuna mund të vendosë që këto zona t'i kthejë në zona rekreative, si gjelbërimi i tyre duke i mbjellë me barë
3. Vendosja e disa tabelave informuese pranë zonave të deponive të egra "Mos hudhni mbeturina" apo "Ndalohej hudhja e mbeturinave"
4. Monitorimi i vazhdueshëm i pikave të nxehta, duke shtuar aktivitetin e inspektorëve në këto zona. Raportime të rregullta mujore në lidhje me gjendjen e deponive të egra, duke angazhuar edhe komunitetin për të evidentuar dhe raportuar raste të hudhjeve ilegale
5. Njoftimi i komunitetit që në rast se ata identifikohen që kanë deponuar mbeturina në atë zonë, do të merren masa ndëshkuese.

6.7 Aktivitetet kryesore për të përmbushur objektivin VII të planit

Ky program, do t'iu vijë në ndihmë jo vetëm komunitetit, i cili do të njihet me skemat e reja dhe iniciativat pilot të kompostimit, por edhe nxënësve të shkollave, të cilët do të marrin iniciativën për të zhvilluar procesin e kompostimit, në nivel komuniteti apo në ambjentet e shkollave.

Objektivat e fushatës vetëdijësuese dhe informuese do të konsistojnë si më poshtë:

1. Vetëdijësimin dhe informimin e qytetarëve në komunë në lidhje me skemat e reja të menaxhimit të mbeturinave, si do të kryhen, si dhe angazhimin e tyre konkret në aplikimin e tyre;
2. Vetëdijësimin dhe rritjen e numrit të qytetarëve që paguajnë tarifën për shërbimet e mbeturinave;
3. Mbështetje në aplikimin e skemave nxitëse për tarifa më të ulta të mbeturinave në sajë të angazhimit të komunitetit në aplikimin e skemave të kompostimit, duke përmirësuar në këtë mënyrë edhe shërbimin dhe cilësinë e mjedisit;
4. Rritja e numrit të qytetarëve dhe nr. nxënësve të shkollave të informuar në lidhje me procesin e kompostimit, dhe njëkohësisht që janë gati të ndërmarrin iniciativën për kompostimin e mbeturinave organike;
5. Vetëdijësimin dhe informimin e qytetarëve në komunë në lidhje me procesin se si do të kryhet kompostimi, si dhe angazhimi i tyre konkret në aplikimin e skemave të kompostimit;
6. Prezantimin e skemave të ndryshme të kompostimit për kategori të ndryshme të qytetarëve dhe aktorëve që do të përfshihen në këtë iniciativë;
7. Prezantimin e modeleve/metodave që do të ndihmojnë në informimin dhe trajnimin e aktorëve të interesuar në aplikimin konkret të kompostimit të mbeturinave organike;
8. Prezantimin e skemave nxitëse për rritjen e pjesëmarrjes të aktorëve që do të aplikojnë skemat e kompostimit;
9. Promovimi i mbrojtjes së mjedisit urban dhe rural.

Fushata vetëdijësuese dhe komunikuese do të jetë pjesë e programit të komunave dhe do të jenë ato, të cilat do të zbatojnë këtë program në territorin e tyre. Konkretisht me anë të këtij programi stafet lokale të komunave do të synojnë që periodikisht (ashtu siç është përcaktuar edhe në hapat më poshtë) gjatë gjithë vitit, të zhvillojë fushata intensive vetëdijësimi dhe informimi për komunitetin dhe specifikisht për nxënësit e shkollave. Komunitat apo kompania duhet të sigurojnë burimet e nevojshme financiare dhe njerëzore për të realizuar periodikisht gjatë vitit këtë program.

Në lidhje me burimet financiare komunitat apo kompania duhet të parashikojë linjat e buxhetit që lidhen me elementet më poshtë:

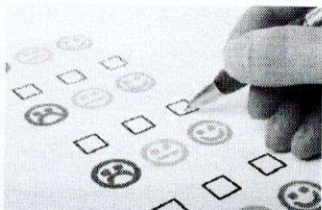
1. Përgatitja e materialeve informuese, si kalendar periodik i fushateve vetëdijësuese, si broshura, postera apo stenda për në ambientet e komunave dhe shkollave
2. Përgatitja e spotit publicitar informues për fushatat intensive periodike gjatë vitit kalendarik
3. Hedhja e informacioneve informuese në faqen e internetit të komunave dhe shpërndarja e informacionit në rrjete sociale
4. Përfshirja e ekspertëve/ trajnuesve të jashtëm që do të kryejnë sesionet e trajnimit në shkolla dhe në komunitet
5. Përgatitja dhe printimi i materialeve trajnuese për shkollat dhe komunitetin

Si fillim përfaqësuesit e komunave do të jenë pjesë e punëtorive që do të zhvillohen në kuadër të projektit, ku do të njihen fillimisht me skemën e re të menaxhimit të mbeturinave dhe skema specifike e kompostimit të mbeturinave në komunitet të kompostimit të mbeturinave, mundësitë që ka zona për të zhvilluar këto skemë, grupet e interesit që realisht kanë mundësi dhe interes, përfitimet ekonomike të tregut nga aplikimi i skemës, vendosja e sistemit të tarifave për të përfituar

shërbime më të mira mjedisore si dhe paraqitja e një plani informues dhe vetëdijësues për komunitetin.

PROGRAMI I: PROGRAMI I FUSHATËS VETËDIJËSUESE DHE INFORMUESE PËR MENAXHIMIN E MBETURINAVE

Rritja e njohurive të komunitetit dhe nxënësve në lidhje me skemat e menaxhimit të mbeturinave

HAPI 1- VEPRIMTARITË PARAPRAKE TË VETËDIJËSIMIT

Komuna duhet të promovojnë në komunitet apo në zonat pilot, ide dhe mënyra të reja për menaxhimin e mbeturinave, si prezantimi i skemave të reja për grumbullimin e mbeturinave (në burim), ndarjen e mbeturinave, ripërdorimi i mbeturinave, metodat alternative të dorëzimit të mbeturinave, etj., duke ndërmarrë fushata ndërgjegjësimi për publikun e gjerë, të fokusuara për disa konsumatorë apo në një zonë pilot.

Synimi për këtë fazë është t'i informojë njerëzit se është marrë një vendim për aplikimin e një skeme të re; apo se ekziston një mënyrë tjetër më e preferueshme për menaxhimin e mbeturinave në krahasim me mënyrën tradicionale; dhe se ekzistojnë arsye të mira për të ndërmarrë një ndryshim në praktikat aktuale të menaxhimit të mbeturinave. Shpërndarja e këtij informacioni në publik duhet të vijë jo vetëm si një vendim i marrë në nivel bashkie, por edhe në formën e një kërkesë (me anë të një pyetësori, i cili do të vlerësojë nevojat e komunitetit dhe mendimi që ka komuniteti për aplikimin e skemave të reja të menaxhimit të mbeturinave).

Nisur nga ky fakt, komuna mund të fillojë fushatën e vetëdijësimit me anë të një **pyetësori**, i cili mund të përsëritet periodikisht (**1-2 herë në vit**), për të vlerësuar si fillim opinionin e tyre në lidhje me gjendjen ekzistuese të menaxhimit të mbeturinave dhe prezantimit të metodave të reja të menaxhimit të mbeturinave, si ndarja në burim, riciklimi, kompostimi i mbeturinave. Në këtë pyetësor do të parashikohet edhe një pjesë në **lidhje me opinionin/sjelljen e banorëve kundrejt tarifës së mbeturinave**, a janë ata të informuar në lidhje me shërbimet të cilat ata paguajnë, mendimi i tyre në lidhje me propozimin e tarifave të reja për mbetjet etj.

Metodat më të preferuara të vetëdijësimit publik, të cilat mund të përdoren nga Komuna si fazë fillestare e vetëdijësimit të komunitetit për menaxhimin e mbeturinave është **metoda derë më derë** duke përfshirë vullnetarë apo studentë të interesuar të bëhen pjesë e fushatave aktive.

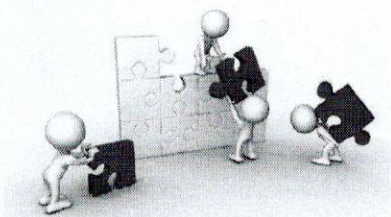

HAPI 2- RITJA E INTERESIT

Një një fazë të dytë, komuniteti që tashmë është informuar dhe vetëdijësuar për çështjet e menaxhimit të mbeturinave, si dhe për idetë apo programet e reja, do të kërkojë informacione të tjera shtesë, ose do të jetë në pritje për të kërkuar informacione shtesë, përderisa komuna do të vendosë që të zbatojë këto skema të menaxhimit të mbeturinave në territorin që ata administrojnë.

Qëllimi është që t'i bëjnë ata më shumë me dije psh. **për praktikën e kompostimit dhe riciklimit të mbeturinave ose për praktikën e ndarjes së mbeturinave**. Kryesisht në zonën e përzgjedhur do të zbatohen skemat e kompostimit të mbeturinave në nivel komuniteti dhe shkollash⁸. Gjatë kësaj faze duhet që Komuna të fillojë të hartojë një program të detajuar, i cili duhet të ketë si qëllim jo vetëm informimin e komunitetit në lidhje me iniciativat e reja që janë ndërmarrë për menaxhimin e mbeturinave, por edhe konkretisht ku do të konsistojnë, infrastruktura e nevojshme, cili do të jetë roli i tyre në këto iniciativa, përfitimet konkrete që ata do të kenë, niveli i tarifave dhe metodat nxitëse financiare etj.

Kjo fazë e rritjes së interesit do të propozojë konkretisht hapat që do të ndjekë njësia vendore për të realizuar këtë fushatë ndërgjegjësimi, ku do të parashikohet të organizohen takime, seminare, vizita në terren, në impiantet e mbeturinave apo të riciklimit, etj., me pjesëmarrjen e individëve dhe grupeve të interesit duke përfshirë profesionistë dhe menaxherë të mbeturinave.

HAPI 3- VLERËSIMI DHE PËRMIRËSIMI

Në këtë fazë, drejtuesit e programeve, që janë përfaqësuesit e komunave, duhet të jenë në gjendje të vlerësojnë programin dhe rezultatet e tij të për një periudhë **çdo 3 muaj**, për të parë nëse programi është realizuar sipas parashikimeve, nëse ka rezultuar i suksesshëm, i përshtatshëm dhe financiarisht i përballueshëm për të përmbushur mjaftueshëm pritshmëritë dhe objektivat. Falë vlerësimit mund të përmirësohen aktivitetet, grafikët ose rrugët e operimit, të merren vendime nëse do të vazhdohet me programin, apo merren vendime për përmirësimin dhe mbështetjen e tij etj. Nga ana tjetër, komuna synon të përfshijë njerëzit më pranë programit, të rrisin pjesëmarrjen dhe kontributin e tyre.

⁸ Në pjesën më poshtë ka informacion të zgjeruar në lidhje me programe konkrete ndërgjegjësimi dhe informimi për kompostimin në nivel komuniteti dhe shkollash.

Ky vlerësim mund të zhvillohet në fund të çdo fushate aktive (1 herë në muaj ose 1 herë në 3 muaj), ku komuna përcakton disa forma të kontrollit si më poshtë:

1. **Vlerësim vizual** në zonat, të cilat kanë filluar të zbatojnë skemat e reja të menaxhimit të mbeturinave;
2. **Vlerësim sasior**, në lidhje me sasinë e mbeturinave të cilat janë reduktuar nga rryma e përgjithshme e mbeturinave (pra kanë shkuar për riciklim apo kompostim);
3. **Vlerësim cilësor** i zonave në të cilat janë vendosur infrastruktura të posaçme për trajtimin e mbeturinave, si kosha për riciklim apo për kompostimin e mbeturinave, nëse ato janë funksionale apo jo dhe nëse janë të mirëmbajtura apo jo;
4. **Vlerësim i opinionit të qytetarëve**, kryesisht të atyre të cilët kanë filluar zbatimin e skemave të reja të menaxhimit të mbeturinave me anë të një pyetësoi të shkurtër, i cili duhet të nxjerrë në pah: i) **A është e përshatshme skema për qytetarët;** ii) **A janë ata të vetëdijësuar dhe informuar mjaftueshëm për operimin e suksesshëm të skemës;** iii) **Sistemi i aplikuar i tarifave a justifikon mjaftueshëm skemën e re të menaxhimit të mbeturinave etj.**

Gjatë kësaj faze, si autoritetet ashtu edhe konsumatorët do të kërkojnë prova të qëndrueshmërisë nga partneriteti i tyre i deritanishëm, me qëllim që palët të sigurohen se kontributi i gjithësecilit ka vlerë dhe se pala tjetër tregon përkushtimin e duhur. Në këtë fazë rekomandohen intervistat, takimet publike dhe seminarët për të treguar rezultatet dhe për të prezantuar hapat për të ardhmen.

PROGRAMI II: INFORMIMI PËR SISTEMIN E RI TË TARIFAVE

Komuna me fillimin e aplikimit të skemave të reja të menaxhimit të mbeturinave, apo me shtrirjen e shërbimit në territorin e saj, do të fillojnë të aplikojnë edhe një sistem të ri të tarifave të mbeturinave, për një shërbim i cili do të ofrohet në një territor më të madh, ku në disa raste nuk ekzistonte më parë. Nisur nga ky fakt, Komuna do të duhet të fillojë një fushatë vetëdijësimi për sistemin e ri të tarifave për mbetjet, e cila do të prekë qytetarët në dy nivele: i) ata që e paguanin më parë tashmë tani do të kenë një sistem të ri; ii) ata të cilët nuk kanë patur shërbim do t'u duhet së pari të njihen dhe të kuptojnë se si funksionon sistemi, ku ata do të bëhen pjesë, dhe më pas të njihen me detyrimin për të paguar rregullisht.

Në fushatën vetëdijësuese për sistemin e tarifave, e cila do të jetë pjesë e fushatës për promovimin e skemës së re, Komuna duhet të marrë në konsideratë këto parime:

1. **Alokimin eficient të burimeve që ka në dispozicion për të marrë përsipër inkasimin e tarifës së mbeturinave**
2. **Ofrimi në mënyrë sa më eficiente të shërbimit - krijimi i incentivave për të ofruar shërbimin me kosto sa më të ulët**
3. **Përdorimi eficient i burimeve natyrore - përmbushja e objektivave mjedisore, si promovimi i skemave të riciklimit dhe kompostimit**

4. **Mbulimi i kostos – tarifat e vendosura duhet të reflektojnë të gjitha shërbimet që kryhen për shërbimin e menaxhimit të mbeturinave**
5. **Qëndrueshmëria financiare – tarifat e vendosura duhet të reflektojnë një qëndrueshmëri të sistemit të menaxhimit të mbeturinave**
6. **Barazi horizontale mes përdoruesve, të cilët duhet të paguajnë të njëjtën shumë për të njëjtin nivel shërbimi të ofruar**
7. **Zbatimi i parimit “Ndotësi Pague”**
8. **Parimi i “Proporcionalitetit” – sasia e tarifës duhet të reflektojë sasinë e shërbimit të ofruar**
9. **Parimi i “Transparencës” – vendosja e tarifës duhet të jetë e qartë dhe nëse ka incentiva ato duhet të qartësohen për publikun**

Procesi i vendosjes së tarifës së mbeturinave duhet të kalojë në 9 hapa kryesorë, të cilat duhet të jenë pjesë e fushatës vetëdijësuese për tarifën e mbeturinave:

1. **Njohja me konsumatorët** – komuna duhet të identifikojë kategoritë dhe numrin e konsumatorëve që gjenerojnë mbeturina në territorin e saj. Ky informacion duhet të paraqitet në broshurat informuese.
2. **Sasia e mbeturinave që gjenerohen në komunë** – Pasi janë përcaktuar kategoritë dhe numri i konsumatorëve, komuna duhet të përcaktojë edhe sasinë e mbeturinave që gjenerohen në territorin e saj (sipas kategorive) dhe normat e gjenerimit të mbeturinave për kategoritë e konsumatorëve. Ky informacion që duhet të paraqitet në broshurat informuese do t'i japë mundësi konsumatorëve që të kuptojnë realisht sasinë e mbeturinave që gjenerohen në njësinë e tyre dhe sa e rëndësishme është pagesa e tarifës për të siguruar këtë shërbim.
3. **Vlerësimi i opsioneve teknike** – Skema e re do të parashikojë edhe aspekte të reja teknike për mënyrën e ofrimit të shërbimit. Ky informacion, në lidhje me aspektet e reja teknike të shërbimit (nr. i kontenerëve, lloji i tyre për mbeturinat e përziera apo të diferencuara, numri i makina për transport, stabilimentet për depozitimin e mbeturinave etj) duhet t'i vihet në dispozicion komunitetit, që ai të kuptojë realisht teknologjinë e ofrimit të shërbimit të ri.
4. **Vendosja e marrëdhënies institucionale** – Komuniteti duhet të njihet me ndarjen e përgjegjësive dhe detyrave në skemën e re të ofrimit të shërbimit të mbeturinave. Cila do të jetë përgjegjësia dhe roli i secilit territor administrativ në skemën e re të menaxhimit të mbeturinave? Në këtë mënyrë ai do të kuptojë edhe dinamikën përkatëse në territorin ku ai ndodhet.
5. **Njohja me koston e ofrimit të shërbimit** – Për të vendosur tarifën sa më realiste duhet të përcaktojmë koston e plotë të shërbimit të menaxhimit të mbeturinave sipas shërbimeve që do të ofrohen: i) për grumbullimin dhe transportin e mbeturinave; ii) fshirjen dhe larjen e rrugëve; iii) trajtimin e ndërmjetëm të mbeturinave; iv) trajtimin final të mbeturinave; v) kostot operative; vi) kostot kapitale; vii) kostot indirekte etj. Në këtë mënyrë komuniteti e ka më të qartë koston e shërbimeve që ai do të marrë.
6. **Identifikimi i burimit të të ardhurave** – Komuniteti duhet të njihet edhe me burimet financiare të cilat do të sigurojnë ofrimin e shërbimit sipas standardeve.

7. **Përzgjedhja e niveleve të duhura për tarifatat dhe llogaritja e tyre** – Pasi komuna ka përcaktuar numrin dhe kategoritë e konsumatorëve, kosot e shërbimit dhe burimet e të ardhura, ajo ka mundësinë që të përcaktojë edhe nivelet e duhura të tarifave për kategoritë e ndryshme të konsumatorëve. Ky informacion është mëse i rëndësishëm për t'u ndarë me konsumatorët, ku ata njihen specifikisht se për cilat shërbime, me një kosto të caktuar, ata do të paguajnë.
8. **Vendim-marrja strategjike** – Në sajë të karakteristikave të komunës merren disa vendime strategjike për vendosjen e nivelit të tarifave për kategoritë e konsumatorëve, ku përcaktohet sa përqind e koston pritët që të mbulohet nga mbledhja e tarifave.
9. **Komunikimi i sistemit të ri të tarifave** – Komuna mund të përcaktojë mënyrën më të mirë për informimin e publikut në lidhje me 8 hapat më lart, **të cilat mund të realizohen me anë të punëtorive periodike, stendave në hyrje të njësive vendore apo edhe me broshura informuese, ku japin rezultatet e 8 hapave më lart.**

VII. HARTIMI I PLANIT OPERACIONAL, OBJEKTIVAT, INDIKATORET DHE AKTIVITETET

Objektivi	Aktivitete konkrete	Përshkrimi i aktiviteve	Indikatori	Përgjegjësia	Afati kohor	Kosto
Objektivi I: Hartimi i kuadrit ligjor dhe rregullator lokal për menaxhimin e mbeturinave – Konsolidimi i strukturës brenda komunës për sistemin e menaxhimit të mbeturinave	1.1 Miratimi i planit lokal të menaxhimit të mbeturinave					
	1.2 Konsolidimi i strukturës brenda komunës	- Krijimi i një databaze për shërbimin/hartimi i indikatorëve - Hartimin e fushatave vetëdijësuese - Hartimin e projekteve për minimizimin e mbeturinave - Hartimin e rregulloreve të brendshme/rryma të veçanta - Përditësimin e planit lokal të menaxhimit të mbeturinave në varësi të zhvillimeve të ndryshme - Monitorimin e shërbimit nga zyrtari i ambientit apo zyrtari për mbeturinat		Komuna Vitisë	2020-2021	17,000 €
1.3 Ngritja e kapaciteteve brenda komunës		- Përshkrimi i punës për çdo specialist, konkretisht për zyrtarin/ zyrtarët e ambientit në komunë - Ngritje kapacitetesh me anë të trajnimeve në vendin e punës në lidhje me aspekte të ndryshme në fushën e menaxhimit të mbeturinave: <i>Moduli 1: Planifikimi i grumbullimit, magazinimit dhe transportit të mbeturinave të ngurta urbane; Moduli 2: Minimizimi i mbeturinave; Moduli 3: Aspektet ekonomike të shërbimit të menaxhimit të mbeturinave; Moduli 4: Organizimi i</i>		Komuna Vitisë	2020-2021	7,200 €

	shërbimeve, aspektet institucionale, rregullatore, informuese dhe monitoruese të menaxhimit të mbeturinave			
1.4 Hartimi i një sistemi monitorimi për matjen e performancës të shërbimit	- Hartimi i indikatorëve të cilësisë së shërbimit - Krijimi i formateve të raportimit - Krijimi i një sistemi për mbajtjen dhe përpunimin e të dhënave në GIS, ku do të rregjistrohen: i. Të gjithë konsumatorët që janë pjesë e sistemit të inkasimit dhe mundësohen me shërbim; ii. Të gjitha pikat e grumbullimit kolektiv të mbeturinave, deponitë e depozitimit të mbeturinave; iii. Modelimi i itenerarëve që mjetet teknologjike do të kryejnë në komunë	Komuna Vitisë	2020-2021	

	1.5 Hartimi i një programi vetëdijësimi për minimizimin e mbeturinave	• Programe për informimin i. Fushata vetëdijësimi për informim mbi teknikat e parandalimit të prodhimit të mbeturinave ii. Prezantimi i etiketimeve ekologjike të produkteve • Programe për promovimin i. Mbështetje për hartimin e marrëveshjeve me bizneset ii. Promovimi i ripërdorimit dhe riparimit iii. Promovimi i grumbullimit të diferencuar iv. Promovimi i incentiveve për konsumimin e produkteve të pastra...etj • Programe rregullatore i. Vendosija e diferencuar e taksave për të stimuluar riciklimin/kompostimin ii. Informimi dhe zbatimi i politikave për përgjegjësinë e zgjeruar të prodhuesit iii. Hartimi dhe zbatimi i protokolleve për rrymat e ndryshme të mbeturinave (inerte, voluminoze etj).	% e mbeturinave të riciklueshme që largohet nga rryma kryesore e mbeturinave	Komuna Vitisë	2021	2,400 €
Objektivi II: Konsolidimi i shërbimit në zonat ku ofrohet dhe zgjerimi i shërbimit në zonat ku aktualisht nuk ofrohet shërbim (në masën 100%)	2.1 Zgjerimi i shërbimit të ofruar në amvisëritë të cilat nuk mundësoheshin me shërbim	• Analizimi i mundësive dhe mjeteve financiare të nevojshme që i nevojiten kompanisë (të dyja kompanive) për të zgjeruar shërbimin • Analizimi i Klientëve dhe efektivitetit në mbledhjen e të ardhurave në zonat ku do të zgjerohet shërbimi • Përcaktimi i numrit të kontenerierëve, koshave, shportave, tipi dhe kapaciteti i tyre, numri i makinave, kapaciteti, tipi i tyre dhe puntorëve shtesë që nevojiten Riorganizim pikash grumbullimi në zonën urabane	% e sasisë së mbeturinave të grumbulluara kundrejt sasisë totale të mbeturinave të prodhuara % e nr. të klientëve të shërbyer kundrejt nr. të	Komuna Vitisë dhe kompania "Eco-Higjena sh.p.k Gjilan, Njësia Operative Viti"	2021-2024	305,600 €

		Përfshirja e ekonomive familjare në shërbim.	përgjithshëm të klientëve			
	2.2 Konsolidimi i shërbimit të ofruar, në zonat ku aktualisht ai afrohet	a. Analizimi i kohës së nevojshme për grumbullim dhe transportin e mbeturinave. b. Analizimi i distancave të përshkruara dhe ri-modelimi i internerarëve dhe optimizimi i rrugës së transportit c. Standardizimi i shërbimit (grumbullim derë më derë me kontenierë 120 litra; dhe grumbullimi kolektiv me kontenierë 1.1m3 dhe kontenierë nëtokësorë 5m3).		Komuna Vitisë dhe kompania "Eco-Higjena sh.p.k Gjilan, Njësia Operative Viti"	2021-2024	
Objektivi III: Nxitja e iniciativave për minimizimin e mbeturinave përmes stimulimit të	3.1 Hartimi i projekteve pilote për minimizimin e mbeturinave	a. Kompostimi individual tek amviseritë në zonën ku shërbimi jepet derë më derë. i) Përcaktimi i zonave (të paktën 3 - 5 fshatra/zona periferike - fshati Llugaxhi) ku do të aplikohet kompostimi individual; ii) Hartimi i fushatës së komunikimit dhe konsultimi me banesat ku do të aplikohet kompostimi – vlerësimi i gadishmërisë dhe njohurive të tyre; iii) Hartimi i termave të referencës dhe përgatitja e tenderit për investimet	% e sasisë së mbeturinave të riciklueshme që largohen nga rryma kryesore e mbeturinave 5% e mbeturinave të riciklueshme	Komuna Vitisë dhe kompania "Eco-Higjena sh.p.k Gjilan, Njësia Operative Viti"	2020-2024	59,700 €

grumbullimit të diferencuar dhe kompostimit. Minimizimi i mbeturinave urbane që shkojnë në landfill me 5% gjatë periudhës	në infrastrukturë (komposterët individual); iv) Identifikimi i klientëve të interesuar për t'u përfshirë në skemën e kompostimit dhe ndërtimi i një database; v) Hartimi i politikave lehtësuese dhe stimuluese për shtimin e klienteve në skemë. b. Riciklimi – Hartimi i një programi riciklimi për bizneset si supermarketet/qendra tregtare/kafenetë etj: i) Caktimi i subjekteve të cilat do të grumbullojnë në mënyrë të diferencuar mbeturinat (30 të tilla); ii) Caktimi i rrymave që do të grumbullohen (leter, karton, plastikë, alumin); iii) Analizimi i sasisë dhe ndërtimi i skemës së grumbullimit; iv) Përcaktimi i subjektit që do të bëjë grumbullimin dhe magazinimin e materialeve të riciklueshme; v) Hartimi i një fushate informuese për mënyrën e funksionimit. c. Riciklimi – hartimi i një programi Drop off system në zonën A ose B: i) Caktimi i pikave ku do të grumbullohen materialet e riciklueshme të thata/hartimi i projektit për ndërtimin e tyre dhe mënyrën e funksionimit; ii) Caktimi i rrymave që do të grumbullohen (leter, karton, plastikë, alumin); iii) Analizimi i sasisë dhe çmimit për çdo rrymë; iv) Hartimi i një fushate informuese për mënyrën e funksionimit; v) Përcaktimi i subjektit që do të bëjë grumbullimin dhe magazinimin e materialeve të riciklueshme. d. Organizimi dhe mbyqyrja e procesit të riciklimit	largohen nga rryma kryesore e mbeturinave		
---	---	--	--	--

Objektivi IV: Rritja e nivelit të inkasimeve nga tarifat në zonat ku ofrohet shërbimi me 100% deri në vitin 2024	4.1 Forcimi i kapaciteteve për grumbullimin e tarifës	a. Për çdo zonë kompani/komuna do të krijojnë/konsolidojnë rregjistrat e përfutueseve të shërbimit, me kontratat ekzistuese, duke i kategorizuar dhe përditësuar ato çdo vit; b. Firmat/komuna identifikon dëshirën për të paguar nga konsumatorët, duke realizuar fushata me pyetësorë, ose takime individuale me konsumatorët komercialë; c. Krijimin e grupeve të këshillimit, të cilët veprojnë në çdo fshat përmes takimeve me komunitetin; d. Analizimin e skenarëve për mbulimin e kostos nga të ardhurat e tarifave të mbeturinave, duke marrë në konsideratë grupet e marginalizuara; e. Komuna përcakton tarifën për mbeturinat bazuar në koston e plotë të llogarit të shërbimit në territorin e saj. f. Funksionalizimin i sistemit të faturimit dhe inkasimit në kuadër të Njësisë (Sektorit) për Menaxhimin e Mbeturinave, nën varësi të Drejtorisë për Shërbime Publike	% e klientëve që hyjnë në sistemin e inkasimit niveli i inkasimit rritet me 100% deri në fund të vitit 2024	Komuna Vitisë	2021-2024	10,000 €
6.4.2 Rritja e numrit të klienteve që paguajnë tarifat		a. Krijimin e një sistemi të qartë procedurash për mbledhjen e tarifave, bëren transparente për çdo grup që përfiton shërbimin; b. Ndërmarrja e fushatave vetëdijësuese për rritjen e inkasimeve; c. Ndërrimi dhe funksionalizimi i mekanizmit që mundëson faturimin e të gjithë klientëve që marrin shërbimin ; d. Përgatitja e një studimi mbi sistemet e grumbullimit të tarifave për amviseritë, bizneset dhe institucionet; e. Stimulimi i paguesve të rregullta përmes politikës fiskale lehtësuese;		Komuna Vitisë	2021-2024	

Objektivi V: Grumbullimi i diferencuar i fraksioneve të ndryshme të mbeturinave, duke evituar hedhjen e tyre në kontenierët e mbeturinave komunale	5.1 Menaxhimi i mbeturinave spitalore	f. Dizenjimi dhe prezantimi i logos së gjelbër për bizneset që riciklojnë/kompostojnë/që paguajnë rregullisht	80% e tyre reduktohen	Komuna Vitisë në bashkëpunim me institucionet e ordinancës	2023	
	5.2 Menaxhimi i mbeturinave inerte (Prioritet)	a. Përcaktimi i sasive të prodhuara të mbeturinave të rrezikshme spitalore; b. Caktimi i protokolleve për grumbullimin, magazininin dhe transportin e sigurt të tyre; c. Furnizimi me infrastrukturën e nevojshme për grumbullimin e diferencuar të kësaj rryme i qendrave spitalore; d. Identifikimi i mundësisë për asgjësimin në nivel rajonar ose brenda spitalit	50% e tyre reduktohen	Komuna Vitisë	2023	
		a. Formulimi dhe publikimi i një fushate vetëdijësimi për mbeturinat inerte; b. Zbatimi i legjislacionit dhe përgjegjësisë së zgjeruar të prodhuesit; c. Vendosja e protokolleve të veçanta për grumbullimin dhe transportin për gjeneruesit e mbeturinave inerte; d. Hartimi i një rregulloreje të veçantë për këtë rrymë (roli detyrat përgjegjësitë, protokollet e grumbullimit, transportit dhe asgjësimit) e. Caktimi i një pike në rajon për depozitimin dhe asgjësimin e kësaj rryme; f. Kushtëzimet në lejen e ndërtimit.				

	5.3 Menaxhimi i mbeturinave voluminoze, elektrike/elektronike, vajrave të përdorura	a. Caktimi i pikave për grumbullimin e këtyre rrymave; b. Hapja pranë këtyre pikave të dyqaneve të dorës së dytë; c. Simulimi i bizneseve dhe lidhja e marrëveshjeve me to për grumbullimin e rrymave të vecanta siç mund të jenë (bateritë, vajrat e përdorura, makinat në fund të jetës së tyre); d. Mundësia e asgjësimit të mbeturinave shtazore në nivel rajonal/furnizimi i prodhuesëve me kontenierë të veçantë dhe përcaktimi i masave për transportin dhe asgjësimin e kësaj rryme; e. Hartimi i rregulloreve të veçanta për menaxhimin e qdo rryme (roli detyrat përgjegjësitë, protokollet e grumbullimit, transportit dhe asgjësimit).	20% e tyre reduktohen	Komuna Vitisë	2023	
Objektivi VI: Elemenimi i 35 deponive të egra të evidentuara në territorin e Komunës Vitisë	6.1 Pastrimi i deponive aktuale	a. Vlerësimi i terrenit dhe përcaktimi i buxhetit për pastrimin e deponive ilegale; b. Në sajë të një bashkëpunimi me Kompani Eco-Higjeni sh.k.p Gjilan, Njësia Operative Viti; c. Fillimi i një fushate vetëdijësimi, duke vendosur mbishkrime si "Ndalohej hudhja e mbeturinave", si dhe takime me banorët që jetojnë afër deponive ilegale.	% e deponive të pastruara kundrejt atyre të pa pastruara	Komuna Vitisë	2020-2021	16,000 €

6.2 Parandalimi i krijimit të deponive		1. Sigurimi i deponive duke i rrethuar me gardh pas pastimit të tyre, për të eviduar rikrijimin e tyre; 2. Pas pastimit të tyre dhe rrethimit me gardh, komuna mund të vendosë që këto zona t'i kthejë në zona rekreative, si gjelbërimi i tyre duke i mbjellë me barë; 3. Vendosja e disa tabelave informuese pranë zonave të deponive të egra "Mos hudhni mbeturina" apo "Ndalohej hudhja e mbeturinave"; 4. Monitorimi i vazhdueshëm i pikave të nxeha, duke shtuar aktivitetin e inspektorëve në këto zona. Raportime të rregullta mujore në lidhje me gjëndjen e deponive të egra, duke angazhuar edhe komunitetin për të evidentuar dhe raportuar raste të depozitimeve ilegale; 5. Njoftimi i komunitetit që në rast se ata identifikohen që kanë deponuar mbeturina në atë zonë, do të merren masa ndëshkuese. 6. Ndërtimi i stacionit të transferimit	% e deponive të rikrijuara në vendet ekzistuese	Komuna Vitisë		
--	--	---	---	---------------	--	--

Objektivi VII: Hartimi i një strategjie komunikimi me qytetarët për gëshjet e menaxhimit të mbeturinave komunale në territorin e komunës	7.1 Planifikimi i strategjisë dhe hartimi i programeve për vetëdijësim dhe informim të komunitetit	- Vetëdijësimin dhe informimin e qytetarëve në komunë në lidhje me skemat e reja të menaxhimit të mbeturinave, si do të kryhen, si dhe angazhimin e tyre konkret në aplikimin e tyre - Vetëdijësimin dhe rritjen e numrit të qytetarëve që paguajnë tarifën për shërbimet e mbeturinave - Mbështetje në aplikimin e skemave nxitëse për tarifa më të ulta të mbeturinave në sajë të angazhimit të komunitetit në aplikimin e skemave të kompostimit, duke përmirësuar në këtë mënyrë edhe shërbimin dhe cilësinë e mjedisit - Rritja e numrit të qytetarëve dhe numrit të nxënësve të shkollave të informuar në lidhje me procesin e kompostimit, dhe njëkohësisht që janë gati të ndërmarrin iniciativën për kompostimin e mbeturinave organike - Vetëdijësimin dhe informimin e qytetarëve në komunë në lidhje me procesin se si do të kryhet kompostimi, si dhe angazhimi i tyre konkret në aplikimin e skemave të kompostimit dhe riciklimit të mbeturinave - Prezantimin e skemave të ndryshme të kompostimit për kategori të ndryshme të qytetarëve dhe aktorëve që do të përfshihen në këtë iniciativë - Prezantimin e modeleve/metodave që do të ndihmojnë në informimin dhe trajnimin e	% e qytetarëve të informuar % e fushatave të vetëdijësimit të zhvilluara në komunë	Komuna Vitisë	2020-2021	
---	---	--	---	------------------	-----------	--

		• aktorëve të interesuar në aplikimin konkret të kompostimit të mbeturinave organike dhe riciklimin e mbeturinave të riciklueshme • Prezantimin e skemave nxitëse për rritjen e pjesëmarrjes të aktorëve që do të aplikojnë skemat e kompostimit dhe riciklimit të mbeturinave • Promovimi i mbrojtjes së mjedisit urban dhe rural • Programi I: Programi i fushatës vetëdijësuese dhe informuese për menaxhimin e mbeturinave • Programi II: Informimi për sistemin e ri të tarifave				
--	--	---	--	--	--	--

VIII. RISHIKIMI I PLANIT

Rishikimi i këtij plani do të jetë një proces i vazhdueshëm që përsëritet çdo 5 vjet, ose më shpesh nëse zhvillimet në legjislacion ose në zonë indikojnë nevojën për rishikimin e objektivave dhe masave, apo nëse politika nacionale e mbeturinave rekomandon apo detyron ndryshime thelbësore në lidhje me menaxhimin e mbeturinave. Gjatë zbatimit të planit është e rëndësishme që të analizohen në mënyrë të vazhdueshme të gjithë faktorët që ndikojnë në masat e planifikuara dhe objektivat e vëna, siç mund të jenë ndryshimet në standardin e jetesës të komunës, në konsumin, vëllimin e mbeturinave, zhvillimet demografike, etj. Gjithashtu analizimi i këtyre faktorëve shërben për të vlerësuar programet dhe projektet në proces apo që priten të fillojnë.

8.1 Monitorimi i Zbatimit të Planit

Monitorimi i planit do të bëhet sipas indikatorëve të performancës të përcaktuar në tabelën e mëposhtme që do të shërbejë: **i)** Për të dhënë informacion të vazhdueshëm tek bashkëpunëtorët dhe grupet e interesit mbi statusin e zbatimit të planit; **ii)** Për të analizuar statusin dhe për të vlerësuar efektivitetin e skemave të zbatuara; **iii)** Për të përshtatur, modifikuar ose forcuar skemat apo programet në proces, ose për të krijuar të reja më të përshtatshme apo më të efektshme.

Indikatorët e performancës		Klasifikimi i koduar sipas ngjyrave			Cilësia e të dhënave
		I ulët	Mesëm	I lartë	
Cilësia e shërbimit	C1 Sipërfaqja e mbuluar me shërbim				I ulët Mesëm I lartë
	C1.1 Zonat urbane dhe periferike	0 – 40 %	41 – 80%	81 – 100%	
	C1.2 Zonat rurale	0 – 30 %	31 – 50%	51 – 100%	
	C2 Pastërtia e qytetit	0 – 32 %	33 - 66%	> 66%	
	C3 Perceptimi i publikut: shkalla e kënaqësisë kundrejt shërbimit	0 – 50%	51 - 80%	81 - 100%	
Qëndrueshmëri Mjedisore	D1 Ripërdorimi: shkalla e grumbullimit të diferencuar të mbetjeve	0 – 5%	5 – 20%	>20%	
	D2 Mbrojtja e burimeve natyrore: shkalla e trajtimit të mbetjeve në impiante trajtimi.	0 – 30%	31 – 70%	71 – 100%	
Qëndrueshmëria ekonomike dhe financiare	E1 Mbulimi i kostos: Tarifat mbulojnë koston.	0 – 35%	36 – 70%	71 – 100%	
	E2 Sa banorët kontribuojnë në financimin e shërbimit : shkalla e mbledhjes së tarifës	0 – 40%	41 – 75%	75 – 100%	
	E3 Transparenca e sistemit të faturimit	uUlet	mesme	lartë	
Kosto e shërbimit		Euro/tonEuro / banorë / vit			

Figura 26 Indikatorët e performancës
[Burimi: zhvilluar nga autori]

8.2 Raportimi

Çdo komunë ka si detyrim të raportojë në Ministrinë e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, sot Ministria e Infrastukturës, një raport vjetor për realizimin e planit komunal të menaxhimit të mbeturinave për territorin e saj deri në 31 Mars të vitit vijues. Ndërkohë zotëruesit dhe prodhuesit e mbeturinave jo komunale duhet të paraqesin një raport vjetor pranë Ministrisë brenda datës 31 Mars të vitit vijues. Personat e licensuar që merren me menaxhimin e mbeturinave paraqesin raportin vjetor në të njëjta afate kohore pranë Komunave përkatëse. Ministria pasi mbledh raportimet nga Komunitet dhe nga zotëruesit dhe prodhuesit e mbeturinave komunale përgatit një raport vjetor dhe ja paraqet Qeverisë në 3 mujorin e dytë të vitit vijues.